

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Σε νέο νομοθετικό περιβάλλον καλούνται να λειτουργήσουν τα πιστωτικά ιδρύματα, η προσαρμογή στο οποίο συνεπάγεται ιδιαίτερα σημαντικές αλλαγές των υποδομών, των συστημάτων και της οργάνωσής τους

Του Χρήστου Γκόρτσου*

Οι τρέχουσες ρυθμιστικές εξελίξεις στον τομέα του χρηματοπιστωτικού δικαίου είναι καταγιγιστικές και εκτείνονται σε όλους σχεδόν τους επιμέρους κλάδους του. Οι εν λόγω εξελίξεις, οι οποίες επιφέρουν ιδιαίτερα σημαντικές αλλαγές στο ισχύον καθεστώς, εν μέρει συνίστανται στην ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο κοινοτικών Οδηγιών και εν μέρει οφείλονται σε πρωτοβουλίες του έλληνα νομοθέτη.

Ειδικότερα, μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2007 αναμένεται η υποβολή προς ψήφιση στη Βουλή των Ελλήνων πέντε μείζονος σημασίας νομοσχεδίων, τα οποία άπτονται – άμεσα ή έμμεσα- του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Λειτουργία και εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων

Σε ό,τι αφορά τη λειτουργία και εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, σε τελικό στάδιο επεξεργασίας βρίσκεται ο βασικός τραπεζικός νόμος, με τον οποίο θα αντικατασταθεί και καταργηθεί ο ισχύων ν. 2076/1992. Με τον νόμο αυτό ενσωματώνονται στο ελληνικό δίκαιο οι Οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2006/48/ΕΚ σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων και 2006/49/ΕΚ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων. Με το εν λόγω σχέδιο νόμου:

- εισάγονται οι νέοι κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- τροποποιούνται και κωδικοποιούνται ισχύουσες διατάξεις, όπως ενδεικτικά, οι διατάξεις για τους όρους άσκησης δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, τις δραστηριότητες που ασκούν τα πιστωτικά ιδρύματα και τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση παραβίασης των διατάξεων του νόμου, και
- εισάγονται νέες διατάξεις, όπως ενδεικτικά, ο θεσμός των καλυμμένων ομολογιών, η δημοσιοποίηση των κυρώσεων που επιβάλλονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και οι δαπάνες εποπτείας.

Λόγω του μεγάλου όγκου των ενσωματούμενων Οδηγιών, αλλά και του ιδιαίτερα τεχνικού χαρακτήρα τους, το σχέδιο νόμου περιέχει τις μείζονος σημασίας διατάξεις. Οι διατάξεις τεχνικού χαρακτήρα θα ενσωματωθούν σε Πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και Αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου της Επιτροπής

Κεφαλαιαγοράς. Στο πλαίσιο αυτό, έχει ήδη ολοκληρωθεί η διαβούλευση οκτώ (8) σχεδίων Πράξεων Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για διάφορες επιμέρους θεματικές.

Λειτουργία και εποπτεία κεφαλαιαγορών

Στον τομέα των κεφαλαιαγορών, μείζονος σημασίας εξέλιξη αποτελεί καταρχήν η ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2004/39/EK για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων. Το σχέδιο νόμου τελεί υπό επεξεργασία με στόχο την ολοκλήρωσή του στο αμέσως προσεχές διάστημα.

Με την υπό ενσωμάτωση Οδηγία επέρχονται πολύ σημαντικές αλλαγές στο ισχύον καθεστώς, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι οι ακόλουθες:

- Διευρύνεται το φάσμα των επενδυτικών υπηρεσιών και δραστηριοτήτων που απολαμβάνουν αμοιβαίας αναγνώρισης («κοινοτικό διαβατήριο») με την καθιέρωση δύο νέων επενδυτικών υπηρεσιών, και ειδικότερα, την παροχή επενδυτικών συμβουλών και την εκμετάλλευση Πολυμερούς Μηχανισμού Διαπραγμάτευσης. Ταυτόχρονα, διευρύνονται τα χρηματοπιστωτικά μέσα η παροχή επενδυτικών υπηρεσιών επί των οποίων επιτρέπει την αμοιβαία αναγνώριση.
- Διευρύνονται σημαντικά οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τις οργανωτικές απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν τα πιστωτικά ιδρύματα και οι επιχειρήσεις επενδύσεων, τους κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας που πρέπει τηρούνται κατά την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών και τις απαιτήσεις διαφάνειας των συναλλαγών που διενεργούνται.
- Καταργείται ο κανόνας συγκέντρωσης των συναλλαγών και θεσπίζονται προϋποθέσεις λειτουργίας των εναλλακτικών μηχανισμών διαπραγμάτευσης, όπως οι πολυμερείς μηχανισμοί διαπραγμάτευσης και η συστηματική εσωτερικοποίηση.
- Θεσπίζονται λεπτομερείς κανόνες για τη διάκριση των επενδυτών σε ιδιώτες, επαγγελματίες και επιλέξιμους αντισυμβαλλόμενους, καθώς επίσης και για τις υποχρεώσεις των επιχειρήσεων έναντι αυτών.

Τέλος, σημαντική πρόσφατη εξέλιξη στον τομέα της κεφαλαιαγοράς αποτελεί η κατάθεση προς ψήφιση στη Βουλή σχεδίου νόμου για την ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2004/109/EK. Η εν λόγω Οδηγία αφορά τις προϋποθέσεις διαφάνειας που πρέπει να πληρούνται για την πληροφόρηση σχετικά με εκδότες των οποίων οι κινητές αξίες έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά.

Συστήματα πληρωμών

Πολύ σημαντικές είναι επίσης οι τρέχουσες εξελίξεις στα συστήματα πληρωμών στο πλαίσιο των δρομολογούμενων διεργασιών για την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς πληρωμών (Single Euro Payments Area-SEPA). Στόχος της SEPA, η οποία αποτελεί πρωτοβουλία της αυτορρύθμισης του τραπεζικού συστήματος πανευρωπαϊκά, είναι μια ηλεκτρονική πληρωμή σε Ευρώ εντός της Ευρωζώνης να είναι το ίδιο φτηνή και γρήγορη με μια εγχώρια πληρωμή, ο δε πελάτης, αν το επιθυμεί, να μπορεί να χρησιμοποιεί έναν και μόνο λογαριασμό ή μια κάρτα πανευρωπαϊκής αποδοχής για να μεταφέρει ή να λάβει χρήματα.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού θα πρέπει να αναπτυχθούν κοινά εργαλεία πληρωμών (SEPA Direct Debits, SEPA Credit Transfers, χρεωστικές & πιστωτικές κάρτες κοινής αποδοχής), κοινές διαδικασίες, προδιαγραφές και υποδομές και, βεβαίως το κατάλληλο νομικό πλαίσιο. Τα οφέλη από την επίτευξη της SEPA αναμένεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικά τόσο για τους καταναλωτές όσο και για τις επιχειρήσεις και το Δημόσιο.

Για την υλοποίηση του εγχειρήματος απαιτείται πολύ μεγάλη προετοιμασία των τραπεζών σε όλα τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ με συγκεκριμένες ενέργειες που λαμβάνουν χώρα σταδιακά εντός προκαθορισμένου χρονοδιαγράμματος. Οι ελληνικές τράπεζες συμμετέχουν ενεργά στην όλη διαδικασία και διενεργούν όλες τις αναγκαίες ενέργειες για την ομαλή μετάβασή τους στο νέο περιβάλλον.

Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας

Εντός του πρώτου εξαμήνου του 2007 αναμένεται η ολοκλήρωση του σχεδίου νόμου για την ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2005/60/EK του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και την χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Παράλληλα, εντός του 2006 εκδόθηκε η Απόφαση ΕΤΠΘ της Τράπεζας της Ελλάδος 231/4/13.10.2006, με την οποία συμπληρώθηκε η ΠΔ/ΤΕ 2577/2006 σχετικά με το πλαίσιο αρχών λειτουργίας και κριτηρίων αξιολόγησης της οργάνωσης και των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων.

Σύμφωνα με την εν λόγω Απόφαση, τα εποπτευόμενα από την Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύματα πρέπει να αναπτύσσουν και να εφαρμόζουν πολιτική και διαδικασίες αποδοχής νέων πελατών, πλήρως εναρμονισμένες με τις απαιτήσεις του νόμου 2331/1995, όπως ισχύει και την ΠΔ/ΤΕ 2577/2006, επιδεικνύοντας τη δέουσα επιμέλεια, ενώ για πελάτες και συναλλαγές υψηλού κινδύνου πρέπει να ακολουθούνται πολιτική και διαδικασίες αυξημένης δέουσας επιμέλειας.

Θέματα προστασίας καταναλωτή

Τον Οκτώβριο του 2006 τέθηκε από το Υπουργείο Ανάπτυξης σε δημόσια διαβούλευση σχέδιο νόμου για την τροποποίηση του ν. 2251/1994 αναφορικά με την προστασία του καταναλωτή. Σε συνέχεια της διαβούλευσης που πραγματοποιήθηκε, τον Μάρτιο του 2007 εκδόθηκε νέο σχέδιο νόμου, το οποίο αναμένεται να κατατεθεί στη Βουλή στο άμεσα προσεχές διάστημα. Με το εν λόγω σχέδιο νόμου, αφενός μεν ενσωματώνεται στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 2005/29/EK για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές και αφετέρου προτείνονται πολύ σημαντικές αλλαγές σε σχέση με το ισχύον καθεστώς, πολλές από τις οποίες αφορούν και τα πιστωτικά ιδρύματα. Μερικές από τις σημαντικότερες προτεινόμενες τροποποιήσεις οι οποίες πέραν των καινοτομιών που εισάγουν, προβληματίζουν ιδιαίτερα ως προς τη νομική τους βάση και την εφαρμογή τους στην πράξη, αποτελούν:

- η διεύρυνση του ορισμού του καταναλωτή, ώστε να καταλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που εγγυάται υπέρ καταναλωτή,

εφόσον ο εγγυητής δεν ενεργεί στο πλαίσιο της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής του δραστηριότητας

- η προσθήκη διάταξης σύμφωνα με την οποία «απροσδόκητοι όροι» που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή,
- η παροχή δυνατότητας στον καταναλωτή για έκδοση διαταγή πληρωμής σχετικά με απαίτησή του, η οποία είναι εκκαθαρισμένη ή «μπορεί ευχερώς να εκκαθαριστεί» σε συνέχεια απόφασης επί συλλογικής αγωγής, και
- η δυνατότητα έκδοσης Αποφάσεων του Υπουργού Ανάπτυξης αναφορικά με ζητήματα που κρίνονται με αμετάκλητες δικαστικές αποφάσεις, εφόσον κρίνει ότι έχουν ευρύτερο ενδιαφέρον για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς και την προστασία των καταναλωτών.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί η πολύ πρόσφατη πρωτοβουλία –στο πλαίσιο της αυτορρύθμισης αυτή τη φορά– της ΕΕΤ και των ελληνικών τραπεζών για την υιοθέτηση Κώδικα Δεοντολογίας αναφορικά με τη διαφημιστική προβολή χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών, με στόχο την ενίσχυση της προστασίας του καταναλωτή.

Τροποποίηση και αναθεώρηση κ.ν. 2190/1920 «περί ανωνύμων εταιριών»

Εντός του πρώτου εξαμήνου του 2007 αναμένεται η ολοκλήρωση του σχεδίου νόμου για την αναθεώρηση του κ.ν. 2190/1920 περί ανωνύμων εταιριών.

Πρόκειται για μια προσπάθεια εκσυγχρονισμού του δικαίου της ανώνυμης εταιρίας με κύριους στόχους:

- τη δραστική μείωση της διοικητικής παρέμβασης στη σύσταση και τη λειτουργία της α.ε.: προς το σκοπό αυτό, μεταξύ άλλων, προτείνεται η κατάργηση διαφόρων διοικητικών «αδειών»,
- την ενίσχυση της θέσης των μετόχων: προς το σκοπό αυτό, μεταξύ άλλων, προτείνεται η μείωση των ποσοστών για την άσκηση δικαιωμάτων μειοψηφίας από 1/3 σε 1/5 και η μείωση των ποσοστών για την αντίθεση των μετόχων σε συγκεκριμένες ενέργειες και για την αίτηση ακύρωσης απόφασης της Γενικής Συνέλευσης,
- τη διεύρυνση των περιθωρίων καταστατικών διαμορφώσεων: οι προτεινόμενες προς την κατεύθυνση αυτή τροποποιήσεις είναι ιδιαίτερα εκτεταμένες και αφορούν, ενδεικτικά, τη δυνατότητα διεύρυνσης των λόγων εξαγοράς της μειοψηφίας από την εταιρία μετά από αίτηση της πρώτης, τη δυνατότητα παράστασης και άσκησης του δικαιώματος ψήφου εξ αποστάσεως και τις προϋποθέσεις συμμετοχής στη Γενική Συνέλευση,
- την εισαγωγή ρυθμίσεων που διευκολύνουν τις επιχειρηματικές επιλογές των ενδιαφερομένων, όπως ενδεικτικά, η δυνατότητα παράτασης της προθεσμίας καταβολής του κεφαλαίου μετά από αύξηση κεφαλαίου με τροποποίηση του καταστατικού, και
- την αναθεώρηση ορισμένων μείζονος σημασίας ζητημάτων του δικαίου της α.ε., όπως, ενδεικτικά, ο επανακαθορισμός του τρόπου έκδοσης μετοχικών τίτλων και μεταβίβασης μετοχών, η αναθεώρηση του άρθρου 16 για τις ίδιες μετοχές, η αναθεώρηση του καθεστώτος ευθύνης του Διοικητικού Συμβουλίου και η εισαγωγή νέων ρυθμίσεων για τους δικαιούμενους συμμετοχής στη Γενική Συνέλευση.

Είναι σαφές ότι με τις εν λόγω επερχόμενες αλλαγές διαμορφώνεται ένα νέο νομοθετικό περιβάλλον εντός του οποίου καλούνται να λειτουργήσουν τα πιστωτικά ιδρύματα, η προσαρμογή στο οποίο συνεπάγεται ιδιαίτερα σημαντικές αλλαγές των υποδομών, των συστημάτων και της οργάνωσης τους διάρθρωσης. Οι νέες υπό διαμόρφωση συνθήκες και οι αυξημένες υποχρεώσεις που επιβάλλονται στα πιστωτικά ιδρύματα συνεπάγονται επίσης αναμφίβολα πολύ σημαντικό κόστος κανονιστικής συμμόρφωσης, προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή του νέου νομοθετικού πλαισίου.

Η ΕΕΤ παρακολουθεί στενά τις εν λόγω εξελίξεις, συμμετέχει σε πολλές από τις προαναφερθείσες νομοπαρασκευαστικές επιτροπές, υποβάλλει παρατηρήσεις στις πραγματοποιούμενες διαβουλεύσεις και συμβάλλει εν γένει στη διαμόρφωση του νέου αυτού ρυθμιστικού πλαισίου.

Στόχος του παρόντος αφιερώματος είναι η ανάδειξη ορισμένων από τις σημαντικότερες πτυχές της «ρυθμιστικής καταιγίδας» στις θεματικές που προαναφέρθηκαν με τη συμμετοχή ανώτατων στελεχών, ειδικών στα επιμέρους θέματα που αναπτύσσουν.

* Ο Χρήστος Βλ. Γκόρτσος είναι Γενικός Γραμματέας της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, Επίκουρος Καθηγητής Διεθνούς Οικονομικού Δικαίου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών